

Richtlijnen voor het milieu-effectrapport

Zandwinning in het IJsselmeer

initiatiefnemer:

Smals Bouwgrondstoffen BV

datum: 12 juli 2007

versie: definitief

Richtlijnen voor het milieu-effectrapport

Zandwinning in het IJsselmeer

initiatiefnemer:

Smals Bouwgrondstoffen BV

datum: 12 juli 2007

versie: definitief

vastgesteld op:

vastgesteld door:

DE STAATSSECRETARIS VAN VERKEER EN WATERSTAAT,
Namens deze,
DE HOOFDINGENIEUR-DIRECTEUR RWS IJSSELMEERGEBIED,
Namens deze,
HOOFD VERGUNNINGVERLENING, HANDHAVING EN
WATERMANAGEMENT

b.a. Drs. M.H.C. van den Hart
mr. C.J. van der Gaag-Schaapveld

Inhoudsopgave

1.	INLEIDING	7
2.	HOOFDPUNTEN	9
3.	PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING	11
3.1	Inkadering initiatief en probleemstelling	11
3.1.1.	Het initiatief	11
3.1.2.	De Natuurbeschermingswet	12
3.1.3.	Locatieafweging	13
3.1.4.	Reikwijdte richtlijnen	15
3.2	Beleids- en wettelijk kaders	16
3.3	Besluitvorming	18
3.3.1.	Randvoorwaarden en uitgangspunten	18
3.3.2.	Bij MER behorend besluit	18
4.	VOORGENOMEN ACTIVITEITEN EN ALTERNATIEVEN	19
4.1	Activiteiten	19
4.2	Alternatieven en varianten	20
4.3	Referentie	21
4.4	Meest milieuvriendelijk alternatief (MMA)	21
5.	BESTAANDE TOESTAND, AUTONOME ONTWIKKELING EN (MILIEU)-ASPECTEN	23
5.1	Bestaande toestand en autonome ontwikkeling	23
5.2	Ecologie	23
5.2.1.	Gebiedsbescherming	23
5.2.2.	Effectbepaling	24
5.2.3.	Soortenbescherming	25
5.3	Bodem en water	25
5.4	Belevingswaarde	27
5.5	Geluid	28
5.6	Scheepvaart	28
5.7	Visserij	28
6.	VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN	29
7.	LEEMTEN IN INFORMATIE	30
8.	MONITORING EN EVALUATIEPROGRAMMA	31
9.	VORM EN PRESENTATIE	32
10.	SAMENVATTING VAN HET MER	33
	BIJLAGE A. INSPRAAKREACTIES	34
	BIJLAGE B. ONTVANGEN ADVIEZEN	35

1. INLEIDING

De firma Smals Bouwgrondstoffen BV te Herten (bij Roermond) - verder aangeduid als Smals - heeft het voornemen om in het IJsselmeer (nabij Lemmer) industriezand (ook wel aangemerkt als beton- en metselzand) te winnen uit diepere bodemlagen in een gebied groter dan 100 hectare. In het Besluit MER (bijlage 2, onderdeel C, categorie 16.1: Winning van oppervlaktedelfstoffen) wordt aangegeven dat er een mer-plicht (een projectmer en/of planmer) geldt in gevallen waarbij het betreft:

- Een winplaats van 100 hectare of meer; of
- Een aantal winplaatsen, die tezamen 100 hectare of meer omvatten en die in elkaars onmiddellijke nabijheid liggen.

Dit voornemen betreft een winplaats van meer dan 100 hectare en is op grond daarvan dus een mer-plichtige activiteit. Het voornemen is zowel nieuw voor de initiatiefnemer als nieuw in het beoogde gebied (het IJsselmeer). Zie voor meer informatie over een planmer en projectmer hoofdstuk 3.

Voor de genoemde winning dienen diverse vergunningen te worden aangevraagd bij verschillende (overheids)instanties waaronder een vergunning in het kader van de Ontgrondingenwet. Zie meer hierover ook in § 3.3. Voor de Ontgrondingenwet is de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat het bevoegde gezag voor zover winning plaatsvindt in de aangewezen Rijkswateren. Rijkswaterstaat IJsselmeergebied - verder aangeduid als RWS - neemt deze taak voor de staatssecretaris waar mits de winning binnen haar beheergebied zal gaan plaatsvinden. Aan de vergunning in het kader van de Ontgrondingenwet is op grond van het Besluit MER 1994 een milieu-effectrapportage (mer) gekoppeld. Hiervoor heeft Smals in 2004 een startnotitie opgesteld waarin zij een zoekgebied van 250 hectare hebben aangegeven waarbinnen de uiteindelijke zandwinlocatie komt te liggen.

Bij brief van 15 november 2005 is de Commissie voor de m.e.r. - verder aangeduid als Cmer - in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over de richtlijnen voor het milieu-effectrapport (MER).

De m.e.r.-procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in de Staatscourant van 30 november 2005, dagbladen en huis aan huis bladen en heeft zes weken ter inzage gelegen in diverse provinciehuizen, gemeentehuizen en bibliotheken in de regio. De startnotitie is tevens aan de (wettelijke) adviseurs toegezonden. Op 14 december 2005 is in Lemmer een informatiebijeenkomst gehouden. De Cmer heeft de locatie op 23 december 2005 bezocht.

Naar aanleiding van de startnotitie en de informatiebijeenkomst zijn schriftelijke inspraakreacties en adviezen ingekomen. De inspraakreacties en adviezen zijn via RWS aan de Cmer verzonden die zij op haar beurt heeft meegenomen bij het opstellen van haar advies. Het bevoegde gezag heeft het advies van 10 februari 2006, met als rapportnummer 1673-63, van de Cmer ontvangen. Het genoemde advies is door het bevoegde gezag gebruikt voor het opstellen van de richtlijnen.

Het bevoegde gezag heeft na het opstellen van een concept voor de richtlijnen deze op ambtelijk niveau besproken met haar (wettelijke) adviseurs als het Ministerie van VROM, LNV en V. en W.-DGW. Daarbij lag met name het accent op de aspecten ten aanzien van beleid voor winning van industriezand en op welke wijze er dient te worden omgegaan met de locatieafweging.

Hieruit is geconcludeerd dat de Nota Ruimte het beleidskader aangeeft voor winning van bouwgrondstoffen zo ook in het IJsselmeer. Dit kader is weliswaar beknopt maar niet onduidelijk en wordt als voldoende geacht. Indien op grond van artikel 19 van de Natuurbeschermingswet significante gevolgen voor het Vogelrichtlijngebied IJsselmeer via een passende beoordeling niet kunnen worden uitgesloten is het noodzakelijk dat er een (zorgvuldige)locatieafweging wordt uitgevoerd. Een locatieafweging dient zich niet te beperken tot locaties binnen het in de startnotitie aangegeven zoekgebied. Zie meer hierover hoofdstuk 2 en 3. Er dient te worden opgemerkt dat de in het advies voor de richtlijnen van de Cmer aangehaalde passage "*Nader onderzoek naar de effecten van winning van diepe delfstoffen in het IJsselmeer ... plaatsvinden*" uit de Nota Ruimte en waarvan wordt aangegeven dat "deze nog niet heeft plaatsgevonden", geen betrekking heeft op oppervlakedelfstoffen maar op winning van diepe delfstoffen (onder andere gaswinning). Voor dit initiatief is het dus als zodanig niet relevant.

In de huidige situatie is sprake van een sterke (zoute) kwelintensiteit in een zone langs de waterkering in de Noordoostpolder en de provincie Fryslân. In het MER dient hieraan bijzonder aandacht te worden besteed. De ontvangen adviezen, de vele inspraakreacties en de discussies tijdens de gehouden informatiebijeenkomst onderschrijven dit eveneens.

Gezien het vorengenoemde is het advies van de Cmer met uitzondering van het onderdeel "dat rijksoverheid een éénduidige beleidslijn dient aan te geven ten aanzien van locaties voor winning van industriezand" door het bevoegde gezag overgenomen. Het advies van de Cmer is als basis gebruikt voor het opstellen van de richtlijnen.

De voorliggende richtlijnen zijn in nauwe samenwerking met (wettelijke) adviseurs als het Ministerie van VROM, LNV en V. en W. (DGW), provincies, gemeenten, waterschappen, opgesteld door RWS. Het doel van de richtlijnen is om aan te geven welke informatie het MER moet bevatten om het mogelijk te maken het milieu- en natuurbelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen. Deze richtlijnen zijn niet zelfstandig leesbaar, maar moeten in combinatie met de startnotitie worden gelezen.

Voor het opstellen van het MER wordt de procedure conform de Wet Milieubeheer gevolgd.

2. HOOFDPUNTEN

Het bevoegde gezag beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieu-effectrapport. Dat wil zeggen dat het MER onvoldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als de volgende informatie ontbreekt:

- Een passende beoordeling¹ waarbij als eerste stap duidelijk wordt of er op voorhand significante gevolgen kunnen worden **uitgesloten** voor de instandhoudingsdoelen² van het Natura2000-gebied IJsselmeer. Zie meer hierover in § 3.1.3 en § 5.2.
- Indien significante gevolgen niet kunnen worden uitgesloten dient een (zorgvuldige) locatieafweging te worden uitgevoerd³. Daarvoor dient een locatieafweging zich niet te beperken tot locaties binnen het in de startnotitie aangegeven zoekgebied. Zie meer hierover in § 3.1.3;
- Indien het project mogelijk negatieve significante gevolgen heeft voor de instandhoudingsdoelen, en het project toch doorgang moet vinden omdat het de enige oplossing is in het kader van de projectdoelstelling, dient te worden aangetoond dat er sprake is van "dwingende redenen van groot openbaar belang". Daarbij dient tevens inzichtelijk te worden gemaakt wat de achtergrond en probleemstelling zijn van dit initiatief om zo het groot maatschappelijk belang aan te tonen⁴. Zie meer hierover in § 3.1.3 en § 5.2;
- Beschrijf op welke wijze de locatiekeuze tot stand is gekomen en welke overwegingen en speciaal milieu-overwegingen daarbij een rol hebben gespeeld;
- Inzichtelijk maken wat de eventuele gevolgen zijn voor de verschillende milieu-, ruimtelijke- en veiligheidsaspecten (zie § 5.3 t/m 5.7) zowel in als ook buiten het beoogde wingebied zoals bijvoorbeeld:
 - o Mogelijke veranderingen van de (zoute)kwelsituatie⁵ als gevolg van de beoogde activiteiten met behulp van modelleringen, berekeningen, etc. met specifiek aandacht voor de toename van de hoeveelheid kwel binnendijs met name in de Noordoostpolder en in de provincie Fryslân, tot op welke afstand reiken/zijn de invloeden van de kwel merkbaar, voor wie en wat zijn de eventuele (financiële) gevolgen als gevolg van de toename van de kwel voor de verschillende partijen. Zijn er mogelijkheden om deze kwel te verminderen en zo ja welke zijn dat dan;

¹ Advies van Ministerie van LNV, Ministerie van VROM, Provincie Fryslân en Cmer.

² Op de website

http://www2.minlnv.nl/thema/groen/natuur/Natura2000_2006/ontwerpbesluiten/n2k072_wb_vhn_ijsselmeer.pdf is uitgebreid informatie te vinden over de instandhoudingsdoelstellingen voor het IJsselmeer.

³ Advies van MIN v. LNV, provincie Flevoland, Fryslân en Cmer.

⁴ Advies van Cmer.

⁵ Zie inspraakreactie nr. 2. van J. Cramer te Lemmer, nr. 4 van Ingenieursbureau Boorsma B.V. te Drachten, nr. 5 v/d gemeente Lemsterland, nr. 8. van LTO Noord, nr. 10. van P.J.M. Meulendijks te Creil, nr. 11. van A.C. Straathof te Rutten, nr. 15. van F.J. Roos te Tollebeek advies van Wetterskip Fryslân en provincie Fryslân.

- o Mogelijke gevolgen voor- en verandering van de waterkwaliteit (tijdens en na de behandeling) zowel op korte termijn als ook op langere termijn. Dit geldt zowel in het gebied zelf waar de activiteiten mogelijk gaan plaatsvinden, bijvoorbeeld in het IJsselmeer, maar ook in de aangrenzende gebieden als gevolg van de beoogde activiteiten. Zo ook op welke wijze de waterkwaliteit in stand kan worden gehouden. Daarvoor dient een inventarisatie te worden gemaakt van de functies van (zoek-)gebieden zoals bijvoorbeeld zoetwatervoorziening (de belangrijkste functie is van het IJsselmeer), is het onder ander van belang voor de bescherming van de instandhoudingsdoelen van het Natura2000-gebied. Hiervoor is ook het afwegingskader van de Kaderrichtlijn Water (KRW) van kracht: deze richtlijn behoedt onder ander aquatische ecosystemen voor verdere achteruitgang. Denk hierbij aan de gevolgen van eventuele vertroebeling op driehoeksmosselen en op zicht jagende vissen, maar is tevens van belang voor andere gebruikers en doeleinden zoals recreatie, zwemwater, drinkwatervoorziening, agrarisch, inlaten van boezemwater voor de verschillende gebieden;
- o Mogelijke veranderingen van de verschillende bodemlagen zoals het suspenderen van fijne bodemdeeltjes en het sedimenteren ervan op ander plaatsen in het watersysteem als gevolg van de waterstromen bijvoorbeeld op het strand en verondiepingen op ongewenste plaatsen zoals in een vaargeul kunnen ontstaan en de lokale bodem- en/of (zwem)waterkwaliteit kan worden aangetast⁶;
- o Geluid;
- o Luchtkwaliteit;
- o Licht;
- o Veiligheid;
- Inzichtelijk maken wat de eventuele gevolgen zijn:
 - o Voor de huidige gebruikers, gebruiksfuncties en activiteiten in en van het beoogde wingebed en de omgeving;
 - o De ligging van scheepvaartgeulen, recreatiegeulen en routes;
 - o De specifieke kenmerken van het gebied;
- Ontwikkel doelgericht (reële) alternatieven en varianten zoals deze in de Wet milieubeheer zijn voorgeschreven, inclusief het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA), ten aanzien van de locatie als mede ten aanzien van de inrichting. Daar dienen ook diverse winmethodieken bij te worden betrokken. Afwegingen dienen gemotiveerd en beargumenteerd te worden (onderzoeksresultaat gericht) met onderbouwing van de daarbij gemaakte keuzes.

Samenvatting

De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Het is belangrijk dat de informatie in het MER voor eenieder toegankelijk is. Een goede samenvatting is essentieel voor de overdracht van informatie aan een brede doelgroep.

⁶ Zie inspraakreactie nr.2 van J. Cramer, nr. 3 van de Coöperatieve Productenorganisatie Nederlandse Visserijbond IJsselmeer U.A., Lemmer, nr. 5 van de gemeente Lemsterland, nr. 6 van het Flevo-landschap, nr. 13 v/d Watersportvereniging "De Zevenwolden" Lemmer.

3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING

3.1 Inkadering initiatief en probleemstelling

3.1.1. Het initiatief

De firma Smals heeft het voornemen om in het IJsselmeer (nabij Lemmer) industriezand (ook wel aangemerkt als beton- en metselzand) te winnen uit diepere bodemlagen. Dit voornemen betreft een winplaats van meer dan 100 hectare en is op grond van het Besluit MER een mer-plichtige activiteit. Hiervoor heeft Smals in 2004 een startnotitie opgesteld en is daardoor gedateerd. Sindsdien heeft namelijk een aantal belangrijke beleidsaanpassingen plaatsgevonden, waarvan één de gewijzigde Natuurbeschermingswet⁷ is. Zie meer hierover in § 3.2. Dit heeft gevolgen voor de mer-procedure en/of het MER.

De initiatiefnemer (Smals) geeft aan dat dit mer-traject een zogenaamde projectmer⁸ (soms ook wel inrichtingsmer genoemd) betreft. Zie meer hierover in § 3.1.3 en § 3.2. Over het initiatief kan worden opgemerkt dat het voornemen als een nieuw project dient te worden beschouwd aangezien van de beoogde activiteiten c.q. van een inrichting (in het kader van de Wet milieubeheer) nog geen sprake is van een locatie waar reeds dergelijke activiteiten plaatsvinden (met andere woorden het is geen uitbreiding van bestaande activiteiten). Een dergelijk voornemen is eveneens nieuw in het IJsselmeer.

Het zoekgebied

In de startnotitie (figuur 2) is het zoekgebied van 250 hectare aangegeven waarbinnen dan mogelijk de uiteindelijke zandwinlocatie komt te liggen. Het zoekgebied is gelegen in het IJsselmeer, namelijk in de gemeente Lemsterland. Geografisch gezien ligt het gebied ten noordwesten van de Noordermeerderdijk van de Noordoostpolder en de vaargeul Lelystad-Lemmer, ten zuidoosten van de kust van Gaasterland nader aangeduid als "De Steile Bank" en ten zuidwesten van Lemmer. Het aangegeven zoekgebied beslaat een klein deel van het IJsselmeer.

In het IJsselmeergebied en de uiterwaarden van de rivieren is volgens de Nota Ruimte diepe winning ten behoeve van de beton- en metselzandvoorziening in beginsel toegestaan voorzover mogelijk binnen de beperkingen van VHR en EHS⁹. De beoogde activiteiten zijn volgens het Omgevingsplan 2007 van de provincie Fryslân in beginsel toegestaan voorzover mogelijk binnen de beperkingen van VHR en EHS¹⁰.

⁷ De peildatum wetswijziging is vastgesteld op 1 oktober 2005 (de datum van in werking treding van de Nb-wet).

⁸ Sinds 29 september 2006 bestaan er in de Nederlands wetgeving twee soorten milieu-effectrapportages; één voor projecten (een projectmer) en één voor plannen (een planmer) van de overheid.

⁹ Zie hiervoor paragraaf 4.8.1.2. van de Nota Ruimte, Specifieke beleidskeuzen.

¹⁰ Advies provincie Fryslân.

Echter de beoogde activiteiten passen op dit moment niet binnen het vigerende bestemmingsplan van de gemeente Lemsterland¹¹. Wellicht geldt dit ook voor andere bestemmingsplannen van (buur)gemeenten en/of streek- of omgevingsplannen van provincies. Zonder planologische medewerking is het initiatief dus niet uitvoerbaar. Zie meer hierover ook in § 3.2.

3.1.2. De Natuurbeschermingswet

Het Natura2000-gebied IJsselmeer

In de startnotitie is al aangehaald dat de natuurwaarden in het IJsselmeer internationaal beschermd zijn door de Europese Vogelrichtlijn en de Wetlands-conventie.

Met ingang van 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. Dit houdt in dat de Vogel- en Habitatrichtlijn-gebieden vanaf deze datum onder de Natuurbeschermingswet - verder aangeduid als NB - vallen. De Nederlandse "beschermd" natuurgebieden maken vanaf die datum deel uit van de Europese Natura2000-gebieden^{12 13}. Ook het Vogelrichtlijngebied IJsselmeer valt vanaf die datum in zijn geheel onder de NB. De zuidkust van Friesland was deels aangewezen als beschermd natuurmonument (Friese IJsselmeerkust, zie beschikking NBLF 91-3119). De Friese IJsselmeerkust maakt sinds 1 oktober 2005 deel uit van het Natura2000-gebied IJsselmeer. Er is dus sprake van directe werking¹⁴. Het ontwerp aanwijzingsbesluit voor onder ander het Natura2000-gebied IJsselmeer, inclusief concept instandhoudingsdoelen, is op 9 januari 2007 door het Ministerie van LNV ter visie gelegd.

Door de aanwezigheid van gebieden die een speciale beschermde status als natuurgebied hebben, legt dit een extra inspanningsverplichting op voor de initiatiefnemer ten aanzien van onderzoek wat de eventuele effecten zijn¹⁵. Dit betekent dat het voornemen aldaar allesbehalve vanzelfsprekend is.

In het kader van de afwegingsformule van de Natuurbeschermingswet dient te worden ingegaan op de dwingende redenen van "groot openbaar belang" van het project (het aantonen van nut en noodzaak)¹⁶. Zie meer hierover ook paragraaf 5.2.1. Om dat goed te kunnen onderbouwen is een zorgvuldige formulering van probleemstelling en doel noodzakelijk. Hierbij zal de hoeveelheid te winnen zand moeten worden afgezet tegen de nationale behoefteramingen aan industriezand en bestaande mogelijkheden (waar onder andere in gebruik zijnde of reeds vergunde winningen) om in deze behoefte te voorzien¹⁷.

¹¹ Advies van gemeente Lemsterland.

¹² Advies van Provincie Fryslân.

¹³ Op de website www.minlnv.nl/natuurwetgeving is uitgebreid informatie hierover te vinden.

¹⁴ Advies van Provincie Fryslân.

¹⁵ N.B. Hiervoor kan een vergelijking worden gemaakt met b.v. de Waddenzee.

¹⁶ Alternatief, Dwingende redenen en Compensatie: Zie hiervoor onder andere de Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998 van het Ministerie van LNV, september 2005.

¹⁷ Advies van Cmer.

3.1.3. Locatieafweging

Aanleiding

Er is door de initiatiefnemer gekozen om geen planmer(= locatiemer) uit te voeren. Dit is opmerkelijk gezien het zowel een nieuw voornemen is als de beschermde status van het zoekgebied waarin de beoogde activiteiten zijn gepland. De locatiekeuze dient derhalve in het MER nader te worden onderbouwd¹⁸, namelijk het aantonen van "nut en noodzaak".

Geef daarvoor aan waarom deze winning noodzakelijk is. Wat is de bijdrage van de beoogde winlocatie voor industriezand in Nederland ten opzichte van de totale al bestaande winmogelijkheden.

Op grond van artikel 19 van de NB zal een locatieafweging¹⁹ nodig zijn wanneer significante gevolgen voor het Vogelrichtlijngebied IJsselmeer niet kunnen worden uitgesloten via een passende beoordeling. Zie meer hierover ook in § 5.2. Voor de uitvoering van een dergelijke passende beoordeling adviseert het bevoegde gezag om de betreffende provincie als het bevoegde gezag voor de NB-vergunning hier nauw bij te betrekken. Zoals al is aangegeven ligt het zoekgebied binnen de gemeente Lemsterland en dus binnen de provincie Fryslân. Hieruit volgt dat de provincie Fryslân het bevoegde gezag is voor de NB-vergunning mits de locatie uitsluitend binnen de grenzen van de provincie Fryslân ligt. (In geval projecten de provinciegrenzen overschrijden is het Ministerie van LNV het bevoegde gezag).

Bescherming van het Natura2000-gebied – in casu het IJsselmeer – dient daarbij voorop te staan bij de beoordeling van alternatieven. (Dit geldt uiteraard voor alle Natura2000-gebieden.) Bepalend is de instandhouding van het gebied en de handhaving van de natuurlijke kenmerken en ecologische functies daarvan. Hierbij mogen economische criteria geen voorrang hebben op ecologische criteria. Daarvoor dient te worden onderzocht of er een alternatieve oplossing²⁰ bestaat die minder nadelige effecten heeft voor het betrokken gebied²¹.

Een alternatief kan ook zijn dat de activiteit niet in de voorgestelde vorm kan doorgaan, maar wel in een andere vorm²². In het MER dient hieraan nader aandacht te worden gegeven om zo recht te doen aan de speciale beschermde status van de gebieden.

¹⁸ Zie inspraakreactie nr. 2 van J. Cramer te Lemmer, nr. 3 v/d Coöperatieve

Productenorganisatie Nederlandse Visserijbond IJsselmeer U.A., nr. 4 van Ingenieursbureau Boersma B.V. te Drachten, nr. 5 v/d gemeente Lemsterland, nr. 9 v/d Nederlandse Vereniging van Toerzeilers, nr. 10 van P.J.M. Meulendijks te Creil, nr. 12 v/d firma Siemens, nr. 13 v/d Watersportvereniging "De Zevenwolden" Lemmer.

¹⁹ Advies van MIN v. LNV, provincie Flevoland en Fryslân.

²⁰ Advies Cmer inzake gerechtelijke uitspraak ABRvS van 16 juli 2003, nr. 200205582/1 mbt. Westerschelde Containerterminal.

²¹ Zie voor een nadere toelichting over het alternatievenonderzoek op grond van een Nb-wetvergunning hoofdstuk 6.5 van de Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998.

²² Advies van het MIN. v. LNV.

Wijze van afweging voor de locatiekeuze

Op grond van uitspraken van de Raad van State (jurisprudentie) kan een locatieafweging zich zeker niet beperken tot locaties binnen het in de startnotitie aangegeven zoekgebied of binnen het IJsselmeer. Daarvoor dienen ook andere gebieden in Nederland zoals de Noordzee, rivieren, maar ook "op het land" betrokken te worden²³.

Gezien het vorengenoemde dient de hierna genoemde aanpak van breed tot specifiek (zoals onder 1 "Brede locatieafweging" is aangegeven en vervolgens onder 2 "Specifieke locatieafweging") te worden gehanteerd. Zo kan ten behoeve voor de locatieafweging als het ware getrechterd worden wat een heel gebruikelijke aanpak is ten behoeve voor een locatieafweging bij een dergelijk nieuw project.

1.) Brede locatieafweging

Breng voor de verschillende milieu-thema's/-aspecten de scores van de beschouwde locaties in beeld; dat wil zeggen geef globaal de gevolgen aan voor de milieu-thema's/-aspecten. Hiervoor kan gebruikt worden gemaakt van het Tweede Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen (SOD II)²⁴.

"De winning van bouwgrondstoffen wordt aan de markt overgelaten" zoals in de Nota Ruimte staat. Echter het bevoegde gezag is van mening dat de in bijlage 5-1 v/h zojuist genoemde document "*Milieu-aspecten ondiep en diepe winning in de Noordzee, IJsselmeer & Markermeer en op land*" gehanteerde methodiek zeker (nog) als handvat kan dienen²⁵. Het bevoegde gezag adviseert dan ook om deze methodiek als zodanig in het MER te hanteren of een andere vergelijkbare methodiek.

Hierin wordt aangegeven dat de effecten van winning op zee, IJsselmeer of land in grote mate bepaald worden door de locatiespecifieke kenmerken. Via een multicriteria-analyse komt een voorkeursvolgorde naar voren van Noordzee, IJsselmeer/Markermeer en als laatste de op land gelegen locatie. De best scorende optie (lees locatie) is vanzelfsprekend de optie met de minst negatieve effecten voor de verschillende milieu-thema's/-aspecten. Hierop wordt vervolgens ingezoomd zoals onder 2 is beschreven.

2.) Specifieke locatieafweging

Voor de specifieke locatieafweging, welke onder 1 als de best scorende optie naar voren is gekomen, dienen de geologische opbouw/zandvoorkomens²⁶ in kaart te worden gebracht²⁷.

²³ Advies van het MIN. v. VROM, MIN. v. LNV en van Cmer.

²⁴ Hierbij dient te worden opgemerkt dat het SOD II als beleidsdocument in 2003 is stopgezet.

²⁵ Advies van het MIN. v. VROM, MIN. v. LNV en Cmer.

²⁶ Hiervoor kan o.a. voor het IJsselmeer gebruik worden gemaakt v/d Geohydrologische Atlas IJsselmeergebied.

²⁷ Zie het Tweede Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen (SOD II) en zoals dat destijds o.a. voor het MER (Zand Boven Water) voor zandwinning in het IJsselmeer door Rijkswaterstaat is gedaan.

Teneinde het zand waar de initiatiefnemer naar op zoek is in kaart te brengen en daarmee gericht mogelijke alternatieve winlocaties²⁸ in beeld te krijgen. Vervolgens dient er geïnventariseerd worden of er mogelijk belemmerende factoren en/of bijzondere omstandigheden aanwezig zijn. Ook dienen gebieden met een bijzondere respectievelijk beschermde status zoals de Natura2000-gebieden, Ecologische Hoofdstructuur (EHS), Wetlands, etc. in kaart te worden gebracht. Hiermee worden mogelijk- en onmogelijkheden inzichtelijk gemaakt.

Hieruit komt de best scorende optie (lees locatie) met de minst negatieve effecten voor de verschillende milieu-thema's/-aspecten als alternatieve winlocatie. Vervolgens dient op grond van artikel 19 van de NB van deze alternatieve locatie een passende beoordeling worden gemaakt zoals dit verderop in § 5.2. wordt aangehaald.

Onderbouwing locatiekeuze

Beschrijf op welke wijze de locatiekeuze tot stand is gekomen en welke overwegingen daarbij een rol hebben gespeeld. Geef aan welke locaties en welke alternatieven zijn beschouwd en op grond van welke argumenten deze al dan niet zijn afgevalen²⁹. Besteed speciale aandacht aan de milieu-overwegingen die een speciale rol hebben gespeeld bij de locatiekeuze.

3.1.4. Reikwijdte richtlijnen

Aangezien elk gebied z'n gebiedseigen eigenschappen en kenmerken, etc. heeft, is het volgens het bevoegde gezag eigenlijk vanzelfsprekend dat de opgestelde richtlijnen een bepaalde reikwijdte hebben. Deze richtlijnen zijn immers opgesteld aan de hand van de aangereikte adviezen en ingekomen reacties en hebben dan ook specifiek betrekking op het vorgenoemde zoekgebied dat een klein deel beslaat van het IJsselmeer. Hiermee kan in deze mer worden onderzocht in hoeverre het beoogde project haalbaar is. Indien hieruit zou blijken dat het project elders (= buiten het zoekgebied) beter kan worden gerealiseerd, dan ontstaat er mogelijk een dusdanige (nieuwe) situatie die daarmee het voornemen zo ingrijpend kan wijzigen dat dit mogelijk zou kunnen leiden tot een aanpassing van de bestaande mer-procedure of zelf tot een nieuwe mer-procedure. Indien dit zich zou voordoen dient in het MER hieraan aandacht te worden besteed op welke wijze hiermee wordt omgegaan.

Het bevoegde gezag is van mening dat er, mede gelet op het vorgenoemde, wellicht of aanvullende richtlijnen nodig zijn of eerst een planMER zou moeten worden gemaakt.

²⁸ Zie inspraakreactie nr. 4 van Ingenieursbureau Boorsma B.V. te Drachten, nr. 5 v/d gemeente Lemsterland, nr. 10 van P.J.M. Meulendijks te Creil, nr. 12 v/d firma Siemens, nr. 13 v/d Watersportvereniging "De Zevenwolden" Lemmer.

²⁹ Het bevoegde gezag heeft hiervoor gekeken naar een soortgelijke situatie namelijk (de richtlijnen voor) het MER zandwin- en natuurontwikkelingsplan "Over de Maas" voor winning van industriezand van de provincie Gelderland.

3.2 Beleids- en wettelijk kaders

De startnotitie uit juli 2004 is gedateerd. Sindsdien heeft namelijk een aantal beleidsaanpassingen plaatsgevonden. In het MER dienen alle actuele en relevante beleids- en wettelijke kaders, (ontwerp-)plannen, etc. te worden beschreven (zie eveneens in par. 3.3). Enkele zijn al genoemd in het erratum bij de startnotitie. Naast de in de startnotitie en erratum genoemde beleidsdocumenten zijn de volgende opmerkingen te maken:

- Inmiddels is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 met ingang van 1 oktober 2005 in werking getreden. Deze heeft de volgende consequenties:
 - o Dit houdt in dat de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden vanaf de genoemde datum onder de Natuurbeschermingswet vallen. De Nederlandse "beschermde" natuurgebieden maken vanaf de genoemde datum deel uit van de Europese Natura2000 gebieden. Ook het Vogelrichtlijngebied IJsselmeer valt vanaf de genoemde datum in zijn geheel onder de Natuurbeschermingswet³⁰;
 - o Het plangebied ligt in een Natura2000-gebied nl. het Natura2000-gebied IJsselmeer dat is aangewezen onder de Vogel- en Habitatrichtlijn. De bescherming van Natura2000 gebieden is vergelijkbaar met de bescherming volgens artikel 6 van de Habitatrichtlijn, die de afgelopen jaren in Nederland is toegepast. Nederland hanteert voor ingrepen in beschermde gebieden een vergunningstelsel. Deze vergunningen worden voor het Natura2000-gebied IJsselmeer verleend door provincie Fryslân³¹;
 - o De zuidkust van Friesland was deels aangewezen als beschermd natuurmonument (Friese IJsselmeerkust, zie beschikking NBLF 91-3119). De Friese IJsselmeerkust maakt sinds 1 oktober 2005 deel uit van het Natura2000-gebied IJsselmeer. Er is dus sprake van directe werking³².
 - o Nederland stelt in de komende jaren voor alle Natura2000-gebieden beheerplannen op. Deze maken duidelijk welke activiteiten wel en niet mogelijk zijn in en rondom die gebieden. Breng in het MER in beeld wat het nog op te stellen beheerplan voor dit initiatief kan betekenen. Denk hierbij aan kansen zoals natuurontwikkeling en knelpunten in relatie tot de kernopgaven, zoals evenwichtig watersysteem, rui- en rustplaatsen, moerasranden en plas-drassituaties. Daarnaast zijn de herstelopgaven van belang (bijvoorbeeld uitbreiding omvang en verbetering kwalitatief leefgebied van het Nonnetje);
- De wettelijke implementatie van de Kaderrichtlijn Water (KRW) is afgerond. Er worden kwaliteitsdoelen geformuleerd op het niveau van (grond)waterlichamen/watersystemen, die in 2015 moeten zijn gerealiseerd. Bespreek in het MER de consequenties voor het initiatief van bijvoorbeeld in relatie tot de bescherming van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit;
- Het beleidskader Beheerplan Rijkswateren(BPRW) 2005-2008³³;
- Het beleidskader Beheerplan Nat IJsselmeergebied(BPN)³⁴;

³⁰ Advies van Provincie Fryslân.

³¹ Advies van Provincie Fryslân.

³² Advies van Provincie Fryslân.

³³ Op de website <http://kennisplein.venwnet.minvenw.nl/tresultaat.phtml?rid=326221> is hierover uitgebreide informatie te vinden.

³⁴ Op de website <http://kennisplein.venwnet.minvenw.nl/tresultaat.phtml?rid=30029> is hierover uitgebreide informatie te vinden.

- Eind 2007 wordt het nieuwe Besluit Bodem Kwaliteit (BBK)³⁵ verwacht. In dit besluit komt het beleid op het gebied van (water)bodem en bouwstoffen samen;
- De bestemmingsplannen van de betreffende gemeenten van de gemeenten Lemsterland en Gaasterlân-Sleat en het streek- en omgevingsplannen van respectievelijk provincie Fryslân en Flevoland. Inmiddels is het Omgevingsplan 2007 van de provincie Fryslân vastgesteld als ook het Omgevingsplan 2006 van de provincie Flevoland;
- Het beleidskader ten aanzien van winning van oppervlaktedelfstoffen (zoals voor industriezand) is in de Nota Ruimte³⁶ aangegeven nl.:
 - o In het IJsselmeergebied en de uiterwaarden van de rivieren is diepe winning ten behoeve van de beton- en metselzand voorziening in beginsel toegestaan voor zover mogelijk binnen de beperkingen van VHR en EHS;
 - o Winning van bouwgrondstoffen op land en in de rijkswateren moet waar mogelijk multifunctioneel zijn. Dit betekent dat bij winning gebruik moet gemaakt worden van de kansen die ontgravingen bieden voor het realiseren van andere gewenste maatschappelijke functies, zoals natuurontwikkeling, recreatie, wonen aan het water, waterbeheer, aanleg vaargeulen. Zo kunnen projecten gerealiseerd worden die de ruimtelijke kwaliteit verhogen en Nederland van grondstoffen voorzien.

Planmer en de verschillende vergunningen

Een planmer³⁷ is de nieuwe naam voor de Strategische Milieubeoordeling (SMB)³⁸. Er is door de initiatiefnemer gekozen om alleen een projectmer en geen planmer(= locatiemer) uit te voeren. Dit is opmerkelijk gezien het een nieuw voornemen is, de beschermde status (zoals in § 3.1.2 is beschreven) van het zoekgebied waarin de beoogde activiteiten zijn gepland en de beoogde activiteiten op dit moment niet binnen het vigerende bestemmingsplan van de gemeente Lemsterland en Gaasterlân-Sleat passen. Mogelijk is hiervoor een planmer nodig. Onderzoek of dit voor aanpassing van ruimtelijke plannen noodzakelijk is³⁹. Indien een planmer noodzakelijk is, adviseert het bevoegde gezag, gezien de nauwe samenhang tussen de verschillende procedures die nodig zijn om het initiatief mogelijk te maken, af te stemmen tussen deze projectmer en planmer. Zowel op het gebied van milieu, ecologie als ook ruimtelijk zijn diverse vergunningen en besluiten van verschillende instanties noodzakelijk. Het bevoegde gezag adviseert om zoveel mogelijke informatie in dit MER te bundelen en/of te combineren. Dit bevordert het overzicht en is zowel in het belang van de initiatiefnemer als ook van de omgeving. De wijze van uitvoering hiervoor is mede afhankelijk wanneer ze in volgorde worden uitgevoerd.

³⁵ Op de website <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=31844> is hierover uitgebreide informatie te vinden.

³⁶ Zie hiervoor paragraaf 4.8.1.2. van de Nota Ruimte, Specifieke beleidskeuzen.

³⁷ Op de website <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=2706&sp=2&dn=6162> is hierover uitgebreide informatie in de vorm van een informatieblad te vinden en op de website <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=2706&sp=2&dn=6161> is een handreiking te vinden.

³⁸ Op grond van Europese richtlijn betreffende de beoordeling van plannen en programma's (2001/42/EG).

³⁹ Zie inspraakreactie nr. 1 van Provincie Flevoland en advies v/d Provincie Fryslân.

Watertoets

Voor aanpassing van ruimtelijke plannen is een zogenaamde Watertoets⁴⁰ nodig. In het kader v/d Ontgrondingenwet, waarvoor alle belangen dienen te worden afgewogen, is eveneens een watertoets nodig. Om in deze informatie te voorzien dient deze in het MER te worden opgenomen voor zover dat aansluit bij het detailniveau van het MER.

3.3 Besluitvorming

3.3.1. Randvoorwaarden en uitgangspunten

Geef in het MER aan welke randvoorwaarden en uitgangspunten gelden bij dit voornemen zoals:

- Ruimtelijke beperkingen;
- Ecologische beperkingen;
- Waterkwaliteit;
- Milieu;
- Veiligheid;
- Emissies;
- Bestaand gebruik;
- Bestaande gebruikers;
- Ruimtelijke kwaliteiten;
- Visserij
- Recreatie;
- Diverse beleidskaders, etc.

Verwijs hierbij naar beleidsnota's, ruimtelijke (ontwerp-)plannen, wetten en verdragen etc. waarin deze zijn of worden vastgelegd.

Geef van elk beleidsstuk ook kort de status aan. Besteed bij de randvoorwaarden en uitgangspunten aandacht aan de onderlinge samenhang en mogelijke tegenstrijdigheden.

3.3.2. Bij MER behorend besluit

Geef in het MER aan dat het is opgesteld voor het verkrijgen van welke vergunningen en/of besluiten. Beschrijf volgens via welke procedure en welk tijdspad dit geschiedt en welke adviesorganen en instanties daarbij formeel en informeel zijn betrokken. Voor de beoogde activiteiten zijn naast de al genoemde ontgrondingsvergunning nog diverse andere vergunningen noodzakelijk onder ander in het kader van de Wet milieubeheer, de Wet verontreiniging oppervlaktewateren en de Natuurbeschermingswet⁴¹. Geef eveneens de besluiten aan die in een later stadium nog moeten worden genomen om de voorgenomen activiteiten te realiseren.

⁴⁰ Voor de Watertoets is een handreiking opgesteld en deze is te vinden op de site:
<http://www.watertoets.net/pdf/handreiking2.pdf>.

⁴¹ Advies van het MIN. v. VROM.

4. VOORGENOMEN ACTIVITEITEN EN ALTERNATIEVEN

4.1 Activiteiten

De voorgenomen activiteiten kunnen in verschillende fasen/handelingen worden verdeeld zoals de voorbereiding/het aanleggen van de put, de exploitatie/winning zelf, de scheiding van diverse materialen, de aan en afvoer van materialen, de beëindiging van de activiteiten al dan niet in combinatie met een bepaalde afwerking en eventuele nabestemming van de put. Het MER dient al deze fasen/handelingen in beeld te brengen. Hiervoor dient een matrix te worden gehanteerd waarin elke handeling is opgenomen en waar vervolgens brede (milieu)-effectvoorspellingen voor worden gemaakt⁴². In hoofdstuk 6 van de startnotitie wordt beschreven van welke aspecten van elk van de relevante beleidssectoren de milieugevolgen zullen worden beschreven. Een matrix voor ecologie is wel weergegeven. Helaas ontbreekt een matrix voor de andere relevante beleidssectoren. Een dergelijke aanpak dient eveneens te worden gehanteerd voor de andere in hoofdstuk 6 van de startnotitie genoemde beleidssectoren⁴³.

Eveneens dient het MER in beeld te brengen:

Waar de activiteiten zullen gaan plaatsvinden, op welke wijze (wel of niet compartimentering v/d winput), op welke tijdstippen (van de dag/seizoen/jaar), alle mogelijke effecten van de voorgenomen activiteiten inclusief bij en/of als gevolg van (bijzondere) (weers)omstandigheden respectievelijk bij een calamiteit. Inventarisatie van (milieu-)risico's, voor wie zijn deze, wat zijn de effecten, wat zijn de gevolgen, wat is de grootte en impact van de risico's, tot op welke afstand zijn de gevolgen merkbaar en wat te doen als de effecten wel gaan voordoen. Welke hoeveelheden (zand) dat wil zeggen de hoeveelheid bruikbaar industriezand afgezet tegen de hoeveelheid onbruikbare materiaal, binnen welke periodes worden gewonnen, tot op welke diepte de winning plaats zal vinden (maximale roerdiepte), op welke oppervlakte en alle mogelijke gevolgen hiervan. Eveneens dienen de mogelijke effecten van het transport ten behoeve voor de activiteiten in beeld te worden gebracht. Beschrijf de wijze van transport (per schip en/of as), de grootte, de transportroutes, de eventuele overslaglocatie, het aantal vervoersbewegingen, alsmede de tijdstippen waarop deze zullen plaatsvinden, de te passeren sluizen en bruggen.

Dit afgezet tegen de probleemstelling die wordt gevraagd in § 3.1.

In het MER zal aandacht moeten worden besteed aan de wijze waarop met de deklaag zal worden omgegaan, daarbij onderscheid maken in de sliblaag van ongeveer 1,5 meter dikte en de onderliggende laag van fijn slibrijk zand. Voor de sliblaag en eventuele andere niet bruikbare lagen is ook de plaats waar deze laag tijdelijk en/of definitief wordt weggezet van belang evenals de wijze waarop dit zal gebeuren, inclusief eventuele voorzieningen.

⁴² Advies van het MIN. v. VROM.

⁴³ Advies van het MIN. v. VROM.

4.2 Alternatieven en varianten

Ontwikkel doelgericht (reële) alternatieven zoals deze in de Wet milieubeheer zijn voorgeschreven. Afwegingen dienen gemotiveerd en beargumenteerd te worden (onderzoeksresultaat gericht) met onderbouwing voor de daarbij gemaakte keuzes.

Naar de mening van het bevoegde gezag kunnen de volgende opties nader als alternatieven en varianten worden uitgewerkt, waarbij met name de meest milieuvriendelijke uitwerkingen en een "worst case" scenario voor het MER relevant zijn. (Onder "worst case" wordt de uitvoering van activiteiten (zoals benoemd in § 4.1) verstaan waarvan de effecten het meest negatief zijn voor de omgeving zoals onder ander de grootst mogelijke win-/roerdiepte, de grootst mogelijke opleveringsdiepte, de grootst mogelijke oppervlakte van de winput, de maximum wincapaciteit per tijdseenheid en winduur.) Deze opties zijn aanvullend op die van de startnotitie:

- Alternatieve winlocaties⁴⁴ waar mogelijk multifunctioneel⁴⁵ dat wil zeggen in combinatie met andere maatschappelijke (gewenste) ontwikkelingen zoals bijvoorbeeld aanleg van een randmeer bij de Noordoostpolder op het gebied van natuur, recreatie⁴⁶ en daarbij gebruik maken van optimale herinrichting en nabestemming van de winput;
- Varianten voor het inrichten van de winlocatie (de verschillende groottes van de winlocatie, wel of niet compartimentering van de winput(ten), wel of niet realiseren van luwte eiland(en)), de verschillende win- en opleveringsdieptes, de hellingshoek van de wanden van de winput;
- Alternatieve win- en verwerkingsmethode van de deklaag (type winwerktuig, verwerkings- en/of behandelingslocatie, voorzieningen om de sliblaag af te dekken, in tact te laten);
- Win- en verwerkingsmethodes (bijvoorbeeld onderzoigen, etc.) van al dan niet bruikbaar zand al dan niet in combinatie met opwaardering van het af te zetten product en van het af te voeren product, wel of niet tijdelijk wegzetten van niet bruikbare zand en/of grondlagen en waar;
- Tijdsduur en periode/seizoen van het jaar van winning (fasering, gevoelige perioden, tijdsduur per dag, etc.);
- Wijze van afvoer van de gewonnen winproducten en eventuele aanvoer van producten daarvoor alsmede de aan- en afvoer van de winwerktuigen etc. (per schip en/of as), de grootte, de routes, het aantal vervoersbewegingen, transportroutes, de eventuele overslaglocatie, tussenopslag alsmede de tijdstippen waarop deze zullen plaatsvinden, de te passeren sluisen, bijzondere- en/of kwetsbare gebieden en effecten hierop, etc.);

⁴⁴ Zie hiervoor de inspraakreactie nr. 4 van Ingenieursbureau Boorsma BV te Drachten, nr. 10 van P.J.M. Meulendijks te Creil, nr. 12. van Siemsens/Westermeerwind BV, nr. 13 v/d Watersportvereniging "De Zevenwolden" Lemmer.

⁴⁵ Zie hiervoor paragraaf 4.8.1.2. van de Nota Ruimte, Specifieke beleidskeuzen, inspraakreactie nr. 13 v/d Watersportvereniging "De Zevenwolden" Lemmer.

⁴⁶ Zie voor herstelopgave inspraakreactie nr. 1 van de Provincie Flevoland, nr. 9 v/d Nederlandse Vereniging van Toerzeilers te Alphen a/d Rijn.

- Compenserende en mitigerende maatregelen (eventueel elders). Hierbij gaat het bijvoorbeeld om maatregelen die de eventuele negatieve effecten als kwelstroom beperken, bijvoorbeeld door het weer aanbrengen van tijdelijk weggezette slecht doorlatende lagen.

4.3 Referentie

Naar de mening van het bevoegde gezag is er geen reëel nulalternatief omdat met niets doen een particuliere initiatiefnemer zijn doel niet kan bereiken. Er kan worden volstaan met het beschrijven van de huidige situatie plus de autonome ontwikkelingen.

4.4 Meest milieuvriendelijk alternatief (MMA)

Het MMA dient te worden ontwikkeld op grond van inzichten in de milieu-effecten van de verschillende varianten. Hiermee kan dan voor het MMA het milieu-optimaal pakket worden samengesteld⁴⁷.

Bij de ontwikkeling van het MMA dient rekening te worden gehouden met:

- Inzet van geavanceerde winmethoden om aantasting van doorzicht en andere (mogelijk) schadelijke effecten op vis, waterplanten en schelpdieren te voorkomen. Deze soortgroepen bepalen de staat van instandhouding van de soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn opgesteld;
- Beschermde gebieden zoals:
 - Natura2000-gebieden zoals onder ander het IJsselmeer;
 - De zuidkust van Friesland dat deels aangewezen is als beschermd natuurmonument;
- Minimaliseren van lichtverstoring⁴⁸ (geen "drijvende kerstboom") en geluidsverstoring, gezien de huidige functie van de planlocatie als slaapplek voor watervogels of foerageergebied voor nachttactieve watervogelsoorten, de stilte, de ongestoorde duisternis 's nachts, de wijde vergezichten als kenmerken van het IJsselmeergebied⁴⁹;
- Minimaliseren van verstoring, hinder en effecten met betrekking tot de huidige gebruiksfuncties, belevingswaarde, gebruik en gebruikers van het gebied zoals:
 - Beroepsvaart;
 - Toegang naar het havengebied van Lemmer, de toegangsluis van het IJsselmeer naar het Prinses Margrietkanaal;
 - (Hoofd)vaargeulen/transportroutes zoals onder ander de vaargeul Amsterdam-Lemmer ten aanzien van (nautische) beweegruijnte met betrekking tot minimaliseren van hinder en optimale veiligheid voor andere gebruikers van en in het gebied;
 - Recreatie op en langs het water (strand) nabij Lemmer en Gaasterland;
 - Recreatiegeulen en routes van en naar Lemmer;
 - Recreatievaart zoals bijvoorbeeld zeilwedstrijden/zeilevenementen nabij Lemmer;

⁴⁷ Advies van het MIN. v. VROM.

⁴⁸ Advies van Provincie Fryslân.

⁴⁹ Zie hiervoor paragraaf 4.6. van de Nota Ruimte, IJsselmeergebied.

- Zoetwatervoorziening als de belangrijkste functie van het IJsselmeer, aangezien de waterkwaliteit essentieel is voor de drinkwatervoorziening, water voor agrarische doeleinden, water voor de natuur in relatie met de KRW en als functie zwemwater;
- Ecologie;
- Kwel;
- Optimaal inrichten (nabestemming) en exploiteren van de winlocatie met minimale negatieve effecten zoals o.a. Kwel (ook zout);
- Situering c.q. de locatie van de beoogde activiteiten met het oog op voorkoming/minimalisering van sterkere golfslagontwikkeling (zoals golfhoogte en golfpatroon), minimalisering van kwel, voor de veiligheid/stabiliteit van de primaire waterkeringen en andere gebruikers van het gebied zoals de beroeps- en recreatievaart, recreatie op en langs het water (strand) in het kader van de veiligheid;
- Minimaliseren van (milieu-)risico's en (negatieve) effecten;
- Multifunctioneel⁵⁰. gebruik dat wil zeggen:
 - Optimaal hergebruik van het overvloedig bodemmateriaal voor natuurontwikkeling (vooroevers en dergelijke);
 - Optimale herinrichting en nabestemming van de winput in combinatie met andere maatschappelijke (gewenste) ontwikkelingen bijvoorbeeld aanleg van een randmeer bij de Noordoostpolder op het gebied van natuur, recreatie, etc.;
- Behoud van de (grond)waterkwaliteit;
- (Bijzondere) (weers- en omgevings)omstandigheden van het (win)gebied.

⁵⁰ Zie hiervoor paragraaf 4.8.1.2. van de Nota Ruimte, Specifieke beleidskeuzen.

5. BESTAANDE TOESTAND, AUTONOME ONTWIKKELING EN (MILIEU)-ASPECTEN

In de startnotitie wordt in algemene bewoordingen aangegeven dat bepaalde effecten⁵¹ mogelijk worden onderzocht. Het bevoegde gezag gaat er echter zondermeer vanuit dat dit ook daadwerkelijk gebeurt. In de volgende paragrafen volgt een nadere uitwerking van de verschillende aspecten.

5.1 Bestaande toestand en autonome ontwikkeling

De bestaande toestand van het studiegebied, inclusief autonome ontwikkeling hiervan, moet worden omschreven als referentie voor de te verwachten (milieu)-effecten. Daarbij wordt onder de autonome ontwikkeling verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu gebied, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Bij deze beschrijving moet het MER uitgaan van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van de ontwikkelingen van overige gebruiksfuncties. Als niet zeker is of bepaalde ingrijpende activiteiten zullen doorgaan, dan dienen hiervoor verschillende scenario's te worden gebruikt.

5.2 Ecologie

5.2.1. Gebiedsbescherming⁵²

Soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura2000-gebied IJsselmeer zijn geformuleerd, komen in het plangebied voor⁵³. Via een passende beoordeling dient op basis van de best beschikbare wetenschappelijke kennis een effectenstudie te worden uitgevoerd om de precieze aard en omvang⁵⁴ van de effecten⁵⁵ (zoals bijvoorbeeld stratificatie, zuurstofloosheid, mineralisatie, blauwalgen) te bepalen.

⁵¹ Het betreft de aspecten ecologie, bodem en water, belevingswaarde, scheepvaart en visserij die alle weer onderverdeeld zijn in een aantal andere aspecten.

⁵² Op de website www.minlnv.nl/natuurwetgeving is uitgebreide informatie te vinden over de sinds 1 oktober 2005 in werking getreden Natuurbeschermingswet en de gebiedsbescherming.

⁵³ Bij het locatiebezoek op 23 december 2005 werden in en rondom het plangebied Aalscholver, Toppereend, Nonnetje en Grote Zaagbek waargenomen; dit zijn soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

⁵⁴ Op grond van uitspraken van de Raad van State (jurisprudentie) kan deze effectenstudie zich zeker niet beperken tot effecten binnen het plangebied maar ook daar buiten, de zogenaamde externe werking. Zie o.a. ook gerechtelijke uitspraak ABRvS 26 jan. 2005, zaaknr. 20037350/1 inzake aanleg Maasvlakte 2 op dit punt.

⁵⁵ Zie hiervoor de inspraakreactie nr. 3 v/d Coöperatieve Productenorganisatie Nederlandse Vissersbond IJsselmeer U.A., nr. 6 v/h Flevo-landschap, nr. 13 v/d Watersportvereniging "De Zevenwolden" Lemmer.

Hiervoor dienen ook andere maatregelen⁵⁶, die al in uitvoering zijn en waarvoor al een besluit is genomen en als bijlage in het MER opnemen, mee te nemen om de cumulatieve effecten in beeld te brengen.

Als deze significant kunnen zijn, kan alleen vergunning worden verleend als er geen Alternatieven zijn, er sprake is van Dwingende redenen van groot openbaar belang en er in Compensatie is voorzien (ADC-criteria⁵⁷). Uit het oogpunt van transparantie is het aan te bevelen de passende beoordeling in het MER op te nemen⁵⁸.

Presenteer voor de beschermende gebieden (zie ook hoofdstuk 9):

- aard en ligging van deze gebieden;
- instandhoudingsdoelen (kwalificerende, prioritaire⁵⁹ en overige relevante soorten/habitats);
- algemene doelen, kernopgaven en herstelopgaven voor Natura 2000-gebied(en)⁶⁰;

5.2.2. Effectbepaling

Beschrijf in het MER:

- Welke soorten waarvoor instandhoudingsdoelen voor het Natura 2000 gebied IJsselmeer zijn vastgesteld, komen in en rondom het plangebied voor? Beschrijf dit voorkomen kwantitatief (aantallen die zich in het plangebied en directe omgeving bevinden) en ruimtelijk en geef aan wat de huidige en potentiële gebruiksfunctie(s) van het plangebied is of zijn (bijv. slaappleatsen, foerageergebieden) en waarom (bijvoorbeeld voedselrelatie met zandspiering, driehoeksmosselen, fonteinkruiden en kranswieren)⁶¹;
- Wat zijn tijdens de aanleg- en/of exploitatiefase de (mogelijke) effecten⁶² van het initiatief op genoemde soorten⁶³, alleen en in samenhang met andere plannen of projecten (cumulatie) zoals bijvoorbeeld het windturbinepark Noorder- en Westermeerdijk buitendijks en de visserij die op het IJsselmeer plaatsvindt. Ga ook in op de ontwikkelingen in de huidige gebruiksfuncties sinds de aanwijzing van het IJsselmeer als speciale beschermingszone;

⁵⁶ Zoals b.v. andere zandwinningen, scheepvaart, windturbines, etc. Zie hiervoor eveneens de inspraakreactie nr. 3 v/d Coöperatieve Productenorganisatie Nederlandse Vissersbond IJsselmeer U.A., nr. 6 v/h Flevo-landschap, nr. 12 van Siemens/Westermeerwind BV.

⁵⁷ Alternatief, Dwingende redenen en Compensatie: Zie hiervoor onder andere de Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998 van het Ministerie van LNV, september 2005.

⁵⁸ Zie advies van het Ministerie van VROM die bepleit om de passende beoordeling in het MER op te nemen.

⁵⁹ Indien dit het geval is en deze worden aangetast, dan dient ontheffing bij de Europese Commissie te worden aangevraagd.

⁶⁰ Zie voor herstelopgave inspraakreactie nr. 1 van de Provincie Flevoland.

⁶¹ Advies van Provincie Fryslân.

⁶² Zie hiervoor de inspraakreactie nr. 6 van het Flevo-landschap, nr. 3 van de Coöperatieve Productenorganisatie Nederlandse Vissersbond IJsselmeer U.A., nr. 13 v/d Watersportvereniging "De Zevenwolden" Lemmer.

⁶³ Het initiatief zal worden getoetst aan de Staat van Instandhouding (informatie over verspreiding, populatie-grootte, leefomgeving en toekomstperspectieven).

- Beschrijf ook de aard van de effecten, bijvoorbeeld effecten op zandspiering die als stapelvoedsel voor verschillende watervogelsoorten fungeren; effecten op driehoeksmosselen die als stapelvoedsel voor duikeenden fungeren⁶⁴;
- Toets de effecten aan de instandhoudingsdoelen en geef aan of er naast behoud ook sprake is van soorten waarvoor een herstelopgave (uitbreiding omvang en kwaliteit leefgebied) geldt. Breng ook het worst case scenario in beeld;
- Zijn er tijdens de aanleg- en/of exploitatiefase effecten te verwachten op de te behouden natuurwaarden van de Friese IJsselmeerkust?

5.2.3. Soortenbescherming⁶⁵

Geef aan welke effecten worden verwacht op de staat van instandhouding van de soorten die zijn beschermd op grond van de Flora- en faunawet, met nadruk op de soorten van Tabel 2 en Tabel 3 (AMvB Flora- en faunawet).

Ga speciaal in op de zeldzame soorten: deze staan in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van het *Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen* (AMvB artikel 75 Ffw). Geef ook aan welke beschermde soorten op de zogenaamde *Rode lijsten* staan.

Geef aan of voor het voornemen een ontheffing van de Ministerie van LNV vereist is op grond van artikel 75 van de Flora en faunawet. Indien dat vereist is, motiveer dan in het MER op grond waarvan verondersteld wordt dat ontheffing verleend zal worden.

Presenteer in een bijlage bij het MER de informatie die benodigd is voor deze ontheffing. Geef in het MER zelf beknopt aan welke beschermde planten- of diersoorten voorkomen in of nabij het plangebied en welke gevolgen deze door het initiatief zullen ondervinden.

5.3 Bodem en water

Beschrijf in het MER de bodemkundige en geologische opbouw van het gebied. Daarbij moet het plangebied in een groter functionerend geheel worden geplaatst, dat wil zeggen een relatie moet worden gelegd met de omgeving zoals de kust, waterkeringen en binnendijkse gebieden van bijvoorbeeld de Noordoostpolder en Friesland.

Maak een hydrologische systeemanalyse met behulp van grondmechanisch en geohydrologisch onderzoek⁶⁶, waarvoor:

- In het kader van de veiligheid aandacht moet worden besteed aan:
 - De wijze van uitvoering van de te realiseren winput zoals de stabiliteit van de wanden, met een aantal varianten zoals maximale roerdiepte al dan niet compartimentering van de winput, de tijdsduur van het openliggen van de winput en mogelijke effecten hiervan op de omgeving zoals de kust en waterkeringen van Friesland en de Noordoostpolder;

⁶⁴ Zie hiervoor de inspraakreactie nr. 6 van het Flevo-landschap.

⁶⁵ Op de website www.minlnv.nl/natuurwetgeving is uitgebreide informatie te vinden over de soortenbescherming, waaronder de systematiek van de Flora en faunawet en de vereisten voor het verkrijgen van ontheffingen voor verboden handelingen.

⁶⁶ Advies van Waterschap Zuiderzeeland.

- De kans is op een sterkere golfontwikkeling, (onder) waterstroming en aan de mogelijke effecten van deze golfontwikkeling en (onder)waterstroming (zoals golfhoogte, golfpatroon, watertemperatuur, etc.)⁶⁷ onder maatgevende omstandigheden voor de primaire waterkeringen, aanwezige vooroevers, bescherming van de oeverzones van het beschermd natuurmonument Friese IJsselmeerkust, fundatie van de nog te plaatsen windturbines⁶⁸, gebruikers in het gebied zoals de beroeps- en recreatievaart, stranden, strandgebruik, zwemmers;
- Aan de mogelijke effecten van de win- en verwerkingsmethoden van de verschillende bodemlagen zoals het suspenderen van fijne bodemdeeltjes en het sedimenteren ervan op ander plaatsen in het systeem als gevolg van de waterstromen bijvoorbeeld op het strand en verondiepingen op ongewenste plaatsen zoals in een vaargeul kunnen ontstaan en de lokale bodem- en/of (zwem)waterkwaliteit kan worden aangetast⁶⁹;
- **Hydrologie:** In de huidige situatie is sprake van een sterke (zoute) kwelintensiteit in een zone langs de waterkering in de Noordoostpolder en de provincie Fryslân⁷⁰. De kwalitatieve als ook de kwantitatieve effecten⁷¹ (zoals voor de bemaling/het zogenaamde bemalingsrime, gewassen, ecologie, etc.) van (zoute) kwel inclusief de omvang van de invloed⁷². Bijzondere aandacht moet worden besteed aan een verdere toename van de kwel onder andere door het verwijderen van de weerstandbiedende bodemlagen in het IJsselmeer. Zowel een kwalitatieve als ook een kwantitatieve analyse is hiervoor noodzakelijk. Voor het berekenen van de kwelstromen zal gebruik moeten worden gemaakt van een voor deze problematiek gevalideerd model⁷³., waarbij bijzondere aandacht moet uitgaan naar de in te voeren parameters en de representativiteit hiervoor voor de onderhavige situatie. Zo zal specifiek onderzoek moeten worden gedaan naar de hydraulische weerstand van de ter plaatse van de winlocatie aanwezige sliblaag en de onderliggende deklaag van fijn slibrijk zand. Voor de bepaling van de kwelstroom in de huidige situatie kan gebruik worden gemaakt van een meetnet aan monitoringpeilbuizen. De hieruit verkregen informatie kan worden gebruikt voor de calibratie van het model;

⁶⁷ Zie inspraakreactie nr. 14 van Schuttevaer.

⁶⁸ Zie inspraakreactie nr. 12 van de firma Siemens.

⁶⁹ Zie inspraakreactie nr.2 van J. Cramer, nr. 3 van de Coöperatieve Productenorganisatie Nederlandse Vissersbond IJsselmeer U.A., Lemmer, nr. 5 van de gemeente Lemsterland, nr. 6 van het Flevo-landschap, nr. 13 v/d Watersportvereniging "De Zevenwolden" Lemmer.

⁷⁰ Zie inspraakreactie nr. 2. van J. Cramer te Lemmer, nr. 4 van Ingenieursbureau Boorsma B.V. te Drachten, nr. 5 v/d gemeente Lemsterland, nr. 8. van LTO Noord, nr. 10. van P.J.M. Meulendijks te Creil, nr. 11. van A.C. Straathof te Rutten, nr. 15. van F.J. Roos te Tollebeek, advies van Wetterskip Fryslân en provincie Fryslân

⁷¹ Advies van Waterschap Zuiderzeeland.

⁷² Advies van Provincie Fryslân.

⁷³ Zie inspraakreactie nr. 10 van P.J.M. Meulendijks te Creil.

- **Kaderrichtlijn Water:** Gezien de vele functies die het IJsselmeerwater heeft, moet worden onderzocht of er negatieve effecten⁷⁴ te verwachten zijn op de (zwemwater)kwaliteit van het oppervlaktewater van het IJsselmeer, maar ook van de aangrenzende gebieden, en welke effecten dit zijn (zoals bijvoorbeeld stratificatie, zuurstofloosheid, mineralisatie, blauwalgen, etc.).

Vanuit dat oogpunt is ook het afwegingskader van de Kaderrichtlijn Water (KRW) van kracht: deze richtlijn behoedt onder ander aquatische ecosystemen voor verdere achteruitgang. Denk hierbij aan de gevolgen van eventuele vertroebeling op driehoeksmosselen en op zicht jagende vissen. Maar is tevens van belang voor andere gebruikers en doeleinden zoals de recreatie, drinkwatervoorziening, agrarisch, inlaten van boezemwater door en voor onder ander de provincie Fryslân⁷⁵. Als de waterkwaliteit niet aan de doelstellingen voor IJsselmeerwater voldoet zal tevens moeten worden aangegeven of met het initiatief mogelijkheden kunnen worden geschapen om de kwaliteit te verbeteren. In het MER zal de te verwachten effecten op de kwaliteit van het grondwater van de IJsselmeerbodem moeten worden onderzocht. Vanuit de algemene doelen van de KRW en de daaronder vallende grondwater-beschermingsrichtlijn zal moeten worden getoetst of het aannemelijk is dat er sprake is van een "stand still" situatie of van verbetering ten opzichte van de huidige situatie⁷⁶.

Archeologie

Tevens dient naast de archeologische waarden van de omgeving de prehistorische landschapsrelicten en sporen van prehistorische bewoning onderzocht worden⁷⁷. Hiervoor dient contact te worden opgenomen met de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM).

5.4 Belevingswaarde

Beschrijf in het MER wat de gevolgen zijn voor de (specifieke) kenmerken van gebieden zoals de stilte, de ongestoorde duisternis 's nachts, de wijde vergezichten, natuurwaarden al dan niet aangewezen als Speciale beschermzone (SBZ) in het kader van de Vogelrichtlijn⁷⁸.

Daarnaast als er in het gebied zelf maar ook in de onmiddellijke nabijheid onder ander vormen van (water)recreatie, visserij worden uitgeoefend. Het is daarom wenselijk om in beeld te brengen of en zo ja welke effecten zoals b.v. geluid, licht, ecologie, economie, waterkwaliteit, horizonvervuiling, er ten gevolge van de voorgenomen activiteiten te verwachten zijn zowel op het land als ook op, in en langs het water⁷⁹.

⁷⁴ Zie hiervoor de inspraakreactie nr. 3 v/d Coöperatieve Productenorganisatie Nederlandse Visserijbond IJsselmeer U.A., nr. 6 v/h Flevo-landschap en nr. 13 v/d Watersportvereniging "De Zevenwolden" Lemmer.

⁷⁵ Zie inspraakreactie nr. 2 van J. Cramer, Lemmer.

⁷⁶ Zie hiervoor de inspraakreactie nr. 6 van het Flevo-landschap.

⁷⁷ Zie inspraakreactie nr.7 v/h ROB (heet nu RACM).

⁷⁸ Advies van de provincie Fryslân.

⁷⁹ Zie inspraakreactie nr. 5 v/d gemeente Lemsterland en provincie Fryslân.

5.5 Geluid

Geef in het MER de geluidmissieniveaus (zowel equivalente als maximale geluidniveaus) weer op relevante posities ten gevolge van de beoogde activiteiten. Geef daarbij tevens aan wat de duur van de activiteiten is en welke mitigerende maatregelen er getroffen worden indien er sprake is van overschrijding van de grenswaarden.

Bij de toepassing van verwerkingsinstallaties zal ook de laagfrequente geluidemissie een rol van betekenis kunnen spelen. Geef in dat geval aan wat de te verwachten laagfrequente geluidniveaus zijn, wat mogelijke effecten op natuur en omwonenden zijn en welke mitigerende maatregelen getroffen kunnen worden.

5.6 Scheepvaart

Beschrijf in het MER wat de gevolgen zijn voor de (nautische) veiligheid, beweegruimte⁸⁰ en eventuele beperkingen voor het huidige (scheepvaart) gebruik zowel voor de beroepsvaart als ook voor de recreatievaart zoals bijvoorbeeld zeilwedstrijden. Dit met het oog op de onmiddellijke nabijheid van (hoofd)vaargeulen onder ander de vaargeul Amsterdam-Lemmer, vaarroutes⁸¹ van en naar Lemmer en die mogelijk zelfs door het zoekgebied lopen. Het bevoegde gezag adviseert om deze in kaart te brengen. Zie hiervoor hoofdstuk 9. De gevolgen dienen betrekking te hebben op alle handelingen/fasen van de voorgenomen activiteiten inclusief overslagplaats, de transportroutes en de daarin eventueel opgenomen sluiscomplexen. Daarbij dienen ook bijzondere (weer)omstandigheden bij te worden betrokken⁸².

5.7 Visserij

In de startnotitie wordt aangegeven dat het moeilijk aan te geven is welke methode voor de bepaling van effecten wordt gebruikt. De Cmer heeft hiervoor een aantal suggesties gegeven. Belangrijke aspecten van de activiteit die effecten op de visstand kunnen veroorzaken zijn de diepte en het verminderen van het doorzicht. Door de verdieping zullen paaigronden en foerageergronden verdwijnen. Tevens zal er minder leven komen in de diepe gedeelten. Door vermindering van doorzicht zullen bepaalde vissoorten verdwijnen en andere soorten hiervoor in de plaats komen. Deze effecten kunnen in het MER nader bepaald en beschreven worden. Eveneens dient te worden beschreven wat de eventuele gevolgen, beperkingen zijn voor het uitoefenen van de visserij⁸³.

⁸⁰ Zie inspraakreactie nr. 1 v/d provincie Flevoland, nr. 13 v/d Watersportvereniging "De Zevenwolden" Lemmer.

⁸¹ Zie inspraakreactie nr. 2 van J. Cramer, Lemmer, nr. 5 v/d gemeente Lemsterland en nr. 14 v/d Schuttevaer.

⁸² Zie inspraakreactie nr. 14 v/d Schuttevaer.

⁸³ Zie hiervoor de inspraakreactie nr. 3 van de Coöperatieve Productenorganisatie Nederlandse Visserijbond IJsselmeer U.A en advies van provincie Fryslân.

6. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

De (milieu)effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten onderling én met de referentie (zie § 4.3) worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteiten en de alternatieven verschillen.

Vergelijk in een overzichtelijke tabel de alternatieven (met en zonder mitigerende en compenserende maatregelen) met elkaar en met de referentie. Gebruik kwantitatieve gegevens voor de vergelijking, tenzij kwantificering niet mogelijk blijkt te zijn; gebruik in het laatste geval kwalitatieve gegevens. Slechts onderscheidende alternatieven hoeven in de eindtabel terug te vinden zijn. Waar alternatieven tussentijds zijn afgevallen, kan volstaan worden met het opnemen van het uiteindelijke alternatief.

7. LEEMTEN IN INFORMATIE

Het MER moet aangeven over welke (milieu)aspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die (milieu)aspecten, die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld, wat de consequenties moeten zijn van het gebrek aan (milieu-)informatie.

Beschreven moet worden:

- Welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- In hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- Hoe ernstig leemten en onzekerheden zijn voor de te nemen besluiten.

8. MONITORING EN EVALUATIEPROGRAMMA

Het bevoegd gezag, geeft bij het besluit aan op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek zal moeten worden verricht om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. In het MER dient een aanzet tot een programma voor dit onderzoek te worden gedaan. Het te verrichten evaluatieonderzoek dient tevens invulling te geven aan de onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden en de geconstateerde leemten in kennis.

Op voorhand dienen de volgende onderdelen/onderwerpen in het Monitoring- en Evaluatieprogramma (MEP) opgenomen te worden:

- Effectbepaling en monitoring van de soorten/habitats waarvoor instandhoudingsdoelen zijn opgesteld (met name kwalificerende watervogelsoorten);
- Kwel zowel kwantitatief als ook kwalitatief (onder ander zout) alsmede de effecten tengevolge van kwel;
- Waterkwaliteit voor, tijdens en na de exploitatieperiode, met name ten aanzien van het aspect doorzicht/vertroebeling, chemische samenstelling;
- Slibafzetting voor, tijdens en na de exploitatieperiode in vaargeulen, vaarroutes en op stranden;
- De vaststelling of binnen de opgegeven emissies, immissies, etc. is gebleven en de eventueel getroffen maatregelen;
- Bijzonderheden, incidenten en/of calamiteiten ten gevolge van de voorgenomen activiteiten en effecten hiervan bijvoorbeeld door de winning, op nautisch gebied (bijvoorbeeld hinder voor overige gebruikers) en de eventueel getroffen maatregelen.

Daarvoor dient te opgemerkt dat het een "must" is om over meetgegevens te beschikken die als een representatieve nulmeting kan worden aangemerkt.

9. VORM EN PRESENTATIE

Bijzonder aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten.

Voor de presentatie wordt verder aanbevolen om:

- Recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen en geografische coördinaten goed leesbaar weer te geven, een zodanige schaal te gebruiken dat het voldoende informatief is, maar dat het één en ander ook na-/opgemeten kan worden (locatie van de bestaande natuurelementen zoals onder ander de Natura 2000-gebied(en) en het beschermd natuurmonument Friese IJsselmeerkust, diverse milieu-, ruimtelijke- en veiligheidsaspecten, geologie en geohydrologie, zandvoorkomens, obstakels(zone), waterlopen, vaarwegen en vaarroutes, wegen, transportroutes, visserijgebieden, gemeente en provincie grenzen, de beschermde gebieden, etc.) met een duidelijke legenda;
- Het kaartmateriaal dient een relatie te hebben tussen de regio, het studiegebied en de (win)activiteiten. Het is zeer wenselijk om mogelijke winlocaties in coördinaten aan te geven;
- Een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst op te nemen;
- Een overzicht van de verschillende bevoegde gezagen, de te verlenen vergunningen/besluiten ook in het kader van planologische wijziging(en), met andere woorden een overzicht van wie neemt welk besluit.

Het MER zo beknopt mogelijk te houden, dat wil zeggen door onder ander achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzes onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen.

10.SAMENVATTING VAN HET MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- De hoofdpunten voor de besluitvorming;
- De voorgenomen activiteiten en de alternatieven;
- De belangrijkste effecten voor het milieu, de omgeving en de bestaande gebruikers bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteiten en de alternatieven;
- De vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het MMA en het voorkeursalternatief;
- Belangrijke leemten in kennis.

BIJLAGE A.

INSPRAAKREACTIES

1. Provincie Flevoland
2. J. Cramer, Lemmer
3. Coöperatieve Producentenorganisatie Nederlandse Vissersbond IJsselmeer U.A., Emmeloord
4. a. Ingenieursbureau Boorsma B.V., Drachten, d.d. 05-01-2006
b. Ingenieursbureau Boorsma B.V., Drachten, d.d. 06-01-2006
5. Gemeente Lemsterland
6. Stichting Flevo-landschap, Lelystad (namens de Stichting Verantwoord Beheer IJsselmeer)
7. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort
8. LTO Noord, Drachten
9. Nederlandse Vereniging van Toerzeilers, Alphen a/d Rijn
10. P.J.M. Meulendijks, Creil
11. A.C. Straathof, Rutten
12. Siemens, Westermeeer Wind B.V., 's-Gravenhage
13. Watersportvereniging "De Zevenwolden", Lemmer
14. Koninklijke Schippersvereniging Schuttevaer, Landsmeer
15. F.J. Roos, Tollebeek

BIJLAGE B.

ONTVANGEN ADVIEZEN

1. Ministerie van VROM, Directoraal-Generaal Ruimte,
's-Gravenhage, mede namens VROM-Inspectie Noord
2. Ministerie van LNV, mede namens Inspectie Noord, Groningen
3. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, DG Water
Programma Water en Ruimtelijke Ontwikkeling
4. Ministerie van Verkeer en Waterstaat,
Rijkswaterstaat IJsselmeergebied
5. Waterschap Zuiderzeeland, Lelystad
6. Wetterskip Fryslân, Leeuwarden
7. Provincie Fryslân, Leeuwarden